

Warszawa, 27.04.2020

Autoreferat

1. Imię i nazwisko:

Paulina Pustułka

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

- **PhD in Sociology & Social Policy;**
Bangor University, Wielka Brytania
Rok uzyskania: 2015
Tytuł rozprawy doktorskiej: *Polish Mothers on the Move: Gendering Migratory Experiences of Polish Women parenting in Germany and the United Kingdom*
Promotor: Prof. Howard Davies, Recenzenci: Prof. Anne White, Dr Graham Day
- **Magister socjologii** (dyplom z wyróżnieniem)
Uniwersytet Jagielloński
Rok uzyskania: 2009

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

Październik 2016 – obecnie	SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny w Warszawie, Wydział Nauk Humanistycznych i Społecznych Instytut Nauk Społecznych, Młodzi w Centrum Lab
Wrzesień 2019 – obecnie	• Kierowniczka ośrodka badawczego Młodzi w Centrum Lab
Październik 2018 – obecnie	• Adiunkt • Kierowniczka Projektu NCN Sonata-13 „GEMTRA: Tranzyje do macierzyństwa w trzech pokoleniach Polek. Międzygeneracyjne badanie podłużne” • Kierowniczka projektów badawczych ze środków statutowych: <i>Matka360, EduPRO, Fokus na 100 lat praw kobiet, BULTRA</i>
Październik 2018 – Marzec 2019	• Współpracowniczka (współautorka aplikacji grantowej) w projekcie NCN Daina-1 „CEEYouth: The comparative study of Poles and Lithuanians in the context of Brexit”
Październik 2016 – wrzesień 2018	• Badaczka/Postdoc w projekcie NCN Sonata Bis-5 „Przejścia młodych z edukacji na rodzimy i zagraniczny rynek pracy: rola lokalności, grupy odniesienia i nowych mediów (Paczki przyjaciół i migracje)”
Wrzesień 2017 – Obecnie	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie Instytut Socjologii, Zakład Badań Problemów Ludnościowych
	• Badaczka/ współpracownik w międzynarodowym projekcie „TRACKs - TRAnsitions Children and Kindergarten” finansowanym w ramach grantu Erasmus+ Komisji Europejskiej

Październik 2013 – wrzesień 2016	Uniwersytet Jagielloński w Krakowie Instytut Socjologii, Zakład Badań Problemów Ludnościowych • Badaczka (w funkcji Kierownika Zadania Badawczego/ <i>Work Package Leader</i> podczas umowy na zastępstwo) w projekcie „<i>Doing family in transnational context. Demographic choices, welfare adaptations, school integration and every-day life of Polish families living in Polish-Norwegian transnationality (TRANSFAM)</i>” • Badaczka w projekcie H2020 “<i>Gender Equality Network in the European Research Area (GENERA)</i>”
Wrzesień 2010 – wrzesień 2014	Bangor University, Bangor, United Kingdom School of Social Sciences • Asystentka – doktorantka, stypendystka <i>125th Anniversary Research Scholarship</i> (2010-2013) • Badaczka/Wykonawca w zewnętrznych projektach badawczych ○ “<i>Nic o nas bez nas: partycypacja społeczna Polaków w Wielkiej Brytanii</i>”; Instytut Spraw Publicznych, MSZ (2013-2014) ○ “<i>Review of evaluations of interventions related to violence against women and girls</i>”, DFID UK/M.Raab Consulting (2013) ○ “<i>Polskie szkolnictwo w Wielkiej Brytanii – tradycja i nowoczesność</i>”; Polska Akademia Umiejętności/ MSZ (2012)

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy.

a) tytuł osiągnięcia naukowego:

„Cykle życia rodzinnego migrujących Polek i Polaków: role, praktyki i płeć”

b) w skład powiązanego tematycznie cyklu publikacji określonego w punkcie (a) i stanowiącego podstawę ubiegania się o stopień doktora habilitowanego, wchodzi następujące teksty:

1. **Pustułka, P.** (2020) Migracja i płeć w cyklach życia rodzinnego, *Studia Socjologiczne*, 1 (36), 105-130.
 - Punktacja: **70** [nowa lista MNiSW/2019], IF 0.21
2. Ślusarczyk, M., **Pustułka, P.** (2018) Ekonomiczna nieracjonalność i emocjonalny zysk: decyzje migracyjne w polskich rodzinach, *Spółeczeństwo i rodzina*, 57(4): 122-136.
 - Punktacja: **11** [stara lista B MNiSW]
3. Trąbka, A., **Pustułka, P.** (2020) Bees & butterflies: Polish migrants' social anchoring, mobility and risks post-Brexit, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Online First, <https://doi.org/10.1080/1369183X.2020.1>
 - Punktacja: **140** [nowa lista MNiSW/2019], IF 2.74

4. **Pustułka, P.**, Winogrodzka, D., Buler, M. (2019) Mobilne pokolenie wyboru? Migracje międzynarodowe a płeć i role rodzinne wśród Milenialsek, *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*, 4 (174): 139-164.
 - Punktacja: **40** [nowa lista MNiSW/2019]
5. **Pustułka, P.**, Ślusarczyk, M. (2016a) Work-life balance in the Polish migrant families settled in Norway, *Miscellanea Anthropologica et Sociologica*, 17(3): 71-91.
 - Punktacja: **10** [stara lista **B** MNiSW, 2017/ nowa lista 20/2019]
6. **Pustułka, P.** (2015a) Virtual Transnationalism. Polish Migrant Families and New Technologies, *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*, 3(157): 99-122.
 - Punktacja: **13** [stara lista **B** MNiSW, 2017/ nowa lista 40/2019]
7. Ślusarczyk, M., **Pustułka, P.** (2017) Transnarodowość w przestrzeni domowej polskich rodzin migracyjnych w Norwegii, *Studia Humanistyczne AGH*, 16(1): 23-37.
 - Punktacja: **10** [stara lista **B** MNiSW, 2017/ nowa lista 20/2019]
8. Buler., M., **Pustułka, P.** (2017) Gendered family practices and cultural diffusion in binational couples of Polish migrant women, *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*, 166(4): 47-59.
 - Punktacja: **13** [stara lista **B** MNiSW, 2017/ nowa lista **40**/2019]
9. **Pustułka, P.** (2014) Child-centred narratives of Polish mothers: cross-generational identity constructions abroad, *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*, 3(153): 151-170.
 - Punktacja: **13** [stara lista **B** MNiSW, 2017/ nowa lista **40**/2019]
10. **Pustułka, P.**, Trąbka, A. (2018) Private Empowerment and Public Isolation: Power in the Stories of Migrant 'Mother-Poles, *Identities: Global Studies in Culture and Power*, 25(6): 668-686.
 - Punktacja: **30** [stara lista **A** MNiSW, 2017/ nowa lista **100**], IF 1.4
11. **Pustułka, P.** (2016) Transnational Educational Strategies of Polish Migrant Mothers parenting in Great Britain, *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*, 2(160): 157-176.
 - Punktacja: **13** [stara lista **B** MNiSW, 2017/ Nowa lista **40**]
12. **Pustułka, P.**, Struzik, J., Ślusarczyk, M. (2015) Polish Migrant Fathers Caught between Breadwinning and Emotional Provisions, *Studia Humanistyczne AGH*, 14(2), 117-140.
 - Punktacja: **10** [stara lista **B** MNiSW, 2017/ nowa lista **20**/2019]
13. Bell, J., **Pustułka, P.** (2017/2019) Multiple masculinities of Polish migrant men. *NORMA: Nordic Journal For Masculinity Studies*, 12 (2): 127-143.
 - Punktacja: **70** [nowa lista MNiSW/2019]
14. **Pustułka, P.**, Bell, J., Trąbka, A. (2019) Questionable Insiders: Changing Positionalities of Interviewers throughout Stages of Migration Research, *Field Methods*, 31(3): 241-259.
 - Punktacja: **100** [nowa lista MNiSW/2019], IF 1.92]

c) omówienie osiągnięcia

Wprowadzenie

W cyklu publikacyjnym zatytułowanym **„Cykle życia rodzinnego migrujących Polek i Polaków: role, praktyki i płeć”** podejmuję problematykę badawczą mieszczącą się na przecięciu socjologii migracji i socjologii rodzin, odpowiadając na pytanie o wpływy międzynarodowej mobilności na kształt rodziny, w tym podejmowane przez migrantki i migrantów role społeczne oraz praktyki rodzinne na przestrzeni biegu życia. W swoich publikacjach na pierwszy plan wysuwam perspektywę płci społeczno-kulturowej (*gender*), którą uważam za determinantę odmiennych ścieżek migracyjnych kobiet i mężczyzn, oraz kluczową oś rozważań o praktykach transnarodowych polskich matek-migrantek i ojców-migrantów w Unii Europejskiej. Cykl obejmuje 14 artykułów.

Szerokim tłem teoretycznym cyklu stanowiącego osiągnięcie habilitacyjne jest z jednej strony płynna nowoczesność (Baumann 2000), w której jednostki i rodziny muszą się odnaleźć nie tylko w tymczasowych czy też kontraktowych relacjach intymnych (Zinn et al. 1990; Giddens 1992; Bauman 2013; Beck, Beck-Gernsheim 2013), ale też mierzą się z nowymi wzorami mobilności przestrzennej w dobie rosnącej płynności migracji międzynarodowej (Engbersen et al. 2010). Z drugiej strony, przy współistnieniu społecznej ciągłości i zmiany, jednostki nadal dokonują biograficznych wyborów uwzględniających tradycyjne orientacje i praktyki, które w efekcie obserwujemy na poziomie rodzin jako grup pierwotnych i środowisk socjalizacyjnych. Co ważne, pewną trwałość widzimy zarówno w aspiracjach do normatywnego, standardowego życia rodzinnego, jak i w odniesieniu do transnarodowości, która nie wyklucza dążenia do poczucia przynależności i społecznego zakotwiczenia – czy to w Polsce czy w kraju przyjmującym (por. Ślusarczyk 2019). Aby przezwyciężyć napięcia paradygmatyczne między ciągłością i zmianą (oraz między funkcjonalizmem a konstruktywizmem), sięgam po teorię średniego zasięgu (Merton 1949), która opisuje „stawanie się transnarodowej rodziny” (*doing transnational family*) poprzez połączenie koncepcji ze studiów migracyjnych i socjologii rodzin w kontekście Polski.

Zaczynając od pierwszego obszaru, w swoich badaniach transnarodowość traktuję jako element „zwrotu mobilnościowego” (*mobility turn*, Urry 2007) w naukach społecznych i podkreślam konieczność rozumienia migracji jako zjawiska ze wszech miar temporalnego, przy uwzględnieniu złożonego rozumienia czasu zaproponowanego przez Barbarę Adam (1990) i rozwijanego m.in. przez Bren Neale (2018). W tym podejściu, migracja i mobilność „dzieją się” w określonym, przestrzennie uwarunkowanym momencie historycznym – w przypadku moich badań empirycznych obejmując fale migracyjne w końcu XX i początkach XXI wieku, sprzężone z transformacją ustrojową oraz wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Sam tylko czas historyczny, wyznaczany chronologią kalendarza i skoncentrowany na warunkach strukturalnych, nie jest w moim przekonaniu wystarczający do wyjaśnienia migracji. Przyglądam się zatem perspektywie cykli życia rodzin, która to wskazuje, że rodziny przechodzą przez pewne etapy czy stadia od powstania pary (fazy FLC I & II), przez rozwój związany z reprodukcją i transferem międzypokoleniowym/socjalizacją (fazy FLC III & IV), aż do schyłku i rozpadu (fazy FLC V&VI; por. np. Goldberg 2010; McGoldrick et al. 2014). Socjologiczna adaptacja teorii *Family Life Cycle* (FLC) pozwala – w moim przekonaniu – umieścić działania rodzin w szerszym kontekście upływającego czasu historycznego, jednocześnie uwzględniając indywidualne realizacje poszczególnych faz czy odgrywanych w nich ról i sprawiając, że czas może być rozumiany bardziej „elastycznie” czy „płynnie” (Adam 1990).

O ile FLC odnosi się do szerszego systemu społecznego, rodzina jako struktura pokrewieństwa operuje w jego ramach na poziomie mezospołecznym. Oznacza to, że oprócz ogólnej ramy faz FLC, istnieje cały wachlarz charakterystyk rodzinnych różnicujących to, jak faktycznie przebiegają cykle życia rodzin (por. np. cykle rodzin nieheteronormatywnych – Goldberg 2010). W tym obszarze pokazuję, że na role i praktyki na kolejnych etapach cyklu życia w szczególny sposób oddziałuje płeć społeczno-kulturowa (*gender*), zarówno w relacyjnych układach par, jak i w kontekście podejmowanych ról rodzicielskich, które to migracja czy mobilność – w świetle wyników moich badań – migracja znacząco zmienia – mogąc je zarówno usztywniać, jak i stanowiąc forpocztę zmiany społecznej.

Moje osiągnięcie habilitacyjne koncentruje się na tym, jak jednostki wchodzą w role społeczne i tworzą nowe praktyki rodzinne w cyklach życia rodzin toczących się w warunkach mobilności. Co za tym idzie, w drugim kluczowym w moim dorobku obszarze socjologii rodzin i życia intymnego interesuję mnie przede wszystkim te praktyki społeczne, na które migracja wpływa w sposób zmieniający ich charakter czy zakres, także poprzez tworzenie bądź eliminację pewnych elementów życia rodzinnego. W ujęciu Morgana (1996; 2011), praktyki rodzinne mają charakter wielowątkowy i obejmują tożsamości, emocje, wartości oraz interakcje członków rodziny, a także jej szersze rozumienie w procesie eksterioryzowanego uspołecznienia (McCarthy & Edwards 2011: 88). To poprzez praktyki jednostki nie tylko strukturyzują i nadają znaczenie swojemu działaniu (Morgan 1996: 11), ale też wprowadzają w życie zmianę społeczną, która często łączy się z międzynarodową migracją (por. White et al. 2018).

Notka metodologiczna

Włączone do cyklu artykuły powstały na podstawie rezultatów uzyskanych w ramach kolejnych projektów, które realizowałam najpierw jeszcze jako doktorantka, a następnie jako badaczka na kolejnych etapach kariery naukowej (zajmując stanowiska asystentki czy *post-doc*). Zanim omówię szczegółowo te projekty, na których bazuje osiągnięcie habilitacyjne, chciałabym zaznaczyć, że moja działalność badawcza faktycznie obejmuje aż czternaście projektów naukowych, spośród których sześć to duże przedsięwzięcia finansowane z konkursów NCN, NCBiR czy Komisji Europejskiej (Horyzont2020). W pięciu projektach pełniłam (lub pełniłam) funkcję kierownika. Oznacza to, po pierwsze, że wykorzystywany w cyklu materiał empiryczny jest obszerny. Poprzez zastosowanie podejścia głównie jakościowego, uzyskane dane cechuje bogactwo etnograficzne i głębia osiągana za pomocą technik wywiadu indywidualnego, w tym biograficznego oraz narracyjnego. Dzięki stałemu „uczeniu się” w terenie, mogłam w kolejnych projektach ulepszać narzędzia i techniki badawcze, a także powtarzać – w myśl nurtu badań podłużnych/powtórzonych (Neale 2018) – kluczowe dla moich dociekań pytania oraz bloki tematyczne.

Badawczo jestem zwolenniczką podejścia mieszanego, tzw. *mixed methods*, które jako optymalną drogę do znalezienia odpowiedzi na pytania badawcze postuluje łączenie różnych metod i technik (Cresswell 2000, Tashakkori, Teddlie 2009). Takie podejście przyświecało m.in. projektowi Transfam (2013-2016), w których – wraz ze współpracownikami w Polsce i Norwegii – prowadziłam różnorodne wywiady (IDIs z rodzicami-migrantami, wywiady z parami, badanie z dziećmi), jak i współtworzyłam duże badanie ilościowe w formie sondażu internetowego. Podobną metodologię dostrzec można w projekcie TRACKS, gdzie w ramach badania zaangażowanego (tj. *Participatory Action Research*) łączymy metodologię studiów przypadku (*case study*; obejmujące wywiady eksperckie, IDIs oraz fokusy) z innowacyjną metodą wideo-coachingu oraz *video-elicitation interviews*. W ostatnich latach rozwijam w Polsce nurt jakościowych badań podłużnych (por. Neale 2018), w których wywiady

prowadzone są w terenie w ramach kilku fal w odstępach czasowych. W ośrodku badawczym Młodzi w Centrum Lab USWPS, którym od września 2019 roku kieruję, realizujemy obecnie trzy projekty finansowane przez NCN w tym podejściu (*GEMTRA*, *CEEYouth*, *Paczki przyjaciół i migracje*).

Zdobywając kolejne kompetencje w prowadzonych badaniach terenowych stale proponuję i wykorzystuję elementy innowacyjne takie, jak: wizualne techniki wspierające proces zbierania danych (np. mapowanie biografii za pomocą linii życia, karty aktywności, socjogramy do badania sieci społecznych), wspomnianą już technikę *video-elicitation* czy wywiady asynchroniczne. Ekspertyza metodologiczna Młodych w Centrum Lab znajduje też potwierdzenie w badawczym reagowaniu na wydarzenia społeczne, np. gdy przeprowadziłyśmy serię fokusów o prawach kobiet i łączeniu edukacji z pracą zawodową i życiem rodzinnym na stoletnią rocznicę uzyskania przez Polki praw wyborczych (2018), a ostatnio – w sytuacji zagrożenia epidemiologicznego – w przeniesieniu badań terenowych projektów BULTRA oraz Matka360 online. Wypracowujemy zatem nowe narzędzia socjologii i metodologii cyfrowej, a także diagnozujemy – w projekcie Matka 360 – wpływ pandemii na życie społeczne, rodzinne oraz zawodowe młodych Polek i Polaków.

Wracając wprost do metodologii osiągnięcia habilitacyjnego, realizowane przeze mnie badania w przeważającej większości ściśle wiązały się z tematyką migracji i rodzin oraz płci, a artykuły uwzględnione w cyklu habilitacyjnym bazują na materiale empirycznym z czterech dużych projektów realizowanych od 2010 roku. Wyselekcjonowane projekty, które skrótowo oznaczam numerami od S1 do S4 i omawiam w porządku chronologicznym, cechuje spójność tematyczna i metodologiczna, co jest wynikiem konsekwentnego rozwijania przeze mnie jakościowej agendy metodologicznej w studiach migracyjnych i badaniach rodzinności. Materiał empiryczny w osiągnięciu habilitacyjnym pochodzi z: (1) mojego projektu doktorskiego dotyczącego polskich matek wychowujących dzieci w Wielkiej Brytanii i w Niemczech (S1)¹, (2) danych z Zadania Badawczego 2/Work Package 2 (WP2) o tytule „Rodziny migracyjne w Norwegii – struktura relacji władzy oraz negocjowanie norm i wartości w rodzinach transnarodowych” (S2) będącego częścią międzynarodowego polsko-norweskiego projektu Transfam², (3) projektu Narodowego Centrum Nauki³ który koncentruje się na młodych (do 35 r.ż) migrant(k)ach i niemigrant(k)ach (S3) oraz, w mniejszym stopniu, (4) z kolejnego projektu finansowanego ze środków NCN dotyczącego młodych migrantów w Wielkiej Brytanii (S4), który jest we wczesnej fazie realizacji⁴.

Artykuły uwzględnione w cyklu bazują na danych jakościowych, obejmujących ponad 300 wywiadów. W opracowaniu materiału posługiwałam się przede wszystkim kodowaniem otwartym i tematycznym (Saldana 2009), choć część transkrypcji została poddana wcześniejszej obróbce – m.in. w ramach

¹ Projekt doktorski był finansowany przez 125th Anniversary Research Scholarship przyznane przez Bangor University (2010–13). Dodatkowe finansowanie pozyskano z grantu DAAD (2011).

² Transfam: Doing family in a transnational context. Demographic choices, welfare adaptations, school integration and every-day life of Polish families living in Polish-Norwegian transnationality. (2013–2016). Projekt finansowany ze środków funduszy norweskich, w ramach programu Polsko-Norweska Współpraca Badawcza realizowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, nr kontraktu Pol-Nor/197905/4/2013

³ Projekt „Przejścia młodych z edukacji na rodzimy i zagraniczny rynek pracy: rola lokalności, grupy rówieśniczej i nowych mediów”, w skrócie „Paczki przyjaciół i migracje” (2016–2020) jest finansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki, w ramach konkursu Sonata Bis-5, nr projektu 2015/18/E/HS6/00147

⁴ Projekt „CEEYouth: Badanie porównawcze młodych migrantów z Polski i Litwy w kontekście Brexitu” (2018–2021) jest finansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki, w ramach konkursu DAINA-1, nr projektu 2017/27/L/HS6/03261.

analiz na podstawie tzw. framework gridów (siatek analitycznych, zob. Neale 2018) oraz w programie Atlas.ti. O ile poszczególne teksty dotyczą szczegółowych analiz tematycznych, porównawczych i przekrojowych w ramach projektów, o tyle Artykuł nr 1 pt. „Migracja i płeć w cyklach życia rodzinnego” prezentuje wyniki meta-analizy przeprowadzonej na całym zbiorze danych.

Omówienie artykułów

Otwierający cykl habilitacyjny artykuł „Migracja i płeć w cyklach życia rodzinnego” (Artykuł nr 1) ma charakter przeglądowy i stanowi ramę dla pozostałych publikacji, nakreślając logikę uporządkowania pozostałych prac. W kontekście teoretycznym, proponuję w nim systematyzację cykli życia rodzin migracyjnych z uwzględnieniem płci, bazując na przekrojowym wykorzystaniu danych pochodzących z trzech projektów badawczych (S1, S2, S3). W tekście przyjmuję perspektywę temporalną osadzoną w teorii cyklu życia rodzin (*Family Life Cycle*/ Cykl Życia Rodziny, dalej FLC). Jest ona zawężeniem szerszych ujęć skoncentrowanych na biegu życia (Elder et al. 2003) czy koncepcji elastycznego czasu społecznego (Adam 1990), zaadaptowaną do poziomu rodziny (McGoldrick et al. 2014). W artykule zoperacjonalizowałam i zilustrowałam rodzinność jako poczucie solidarności i wspólnotowości (*familyhood*; Bryceson, Vuorela 2003) na kolejnych etapach życia w parach z doświadczeniem migracyjnym. Jako główny wynik moich badań argumentuję twierdzenie, że mobilność międzynarodowa może być stale obecna na różnych etapach trwania cyklu życia rodziny – od jej powstania, przez wychowywanie potomstwa, aż do fazy schyłkowej, niemniej jest ona doświadczana inaczej nie tylko przez kobiety i mężczyzn, ale też przez dwa odmienne typy rodzin migracyjnych, tj. rodziny migrantów sezonowych (rodziny rozdzielone) oraz migrantów osiedleńczych (post-reunifikacyjne lub założone poza krajem). Wskazuję, że w rodzinach migrantów temat osiedlenia/powrotu (sedentarności/mobilności) jest stale obecny i uwikłany w relacje tak międzypokoleniowe, jak i w obrębie diady małżeńskiej. Podkreślam także, że III etap FLC (reprodukcja/prokreacja/transfer międzypokoleniowy/socjalizacja) jest momentem brzegowym oraz „punktem zwrotnym” w rozumieniu Neale (2019) dla kobiet, których ścieżki są zdeterminowane przez macierzyństwo. Główny wkład pracy ma charakter krytyczny wobec uproszczeń wynikających z bezrefleksyjnego „przeszczepiania” wniosków z badań zachodnich na polski grunt. Konceptyjnie podsumowuję tu dekadę (2010-2020) moich dociekań badawczych, które w cyklu artykułów syntetyzują poziom upłciowionych praktyk jednostkowych i rodzinnych (mikro-mezo) z szerszymi ramami upływającego czasu (Adam 1990) oraz cykliczności życia rodzinnego (McGoldrick et al. 2014).

Główny wkład teoretyczny w alternatywne wobec systemowo-ekonomicznych ujęcie koncepcyjne migracji rodzin nakreślam w tekście „Ekonomiczna nieracjonalność i emocjonalny zysk: decyzje migracyjne w polskich rodzinach” (Artykuł nr 2). Bazując na danych z projektu *Transfam* (S2), tekst poddaje pod dyskusję hipotezę o polskiej migracji jako motywowanej głównie finansami. Badani migranci w Norwegii twierdzili, że sytuacja materialna ich rodzin ulegała znacznemu pogorszeniu się po reunifikacji (m.in. ze względu na konieczność utrzymywania wszystkich członków rodziny w droższym kraju przyjmującym), więc decyzja migracyjna wynika z innych niż ekonomiczne pobudek. Podobnie jak w Artykule nr 1, tekst dowartościowuje ujęcia emocjonalne i relacyjne (por. Jamieson 2008) poprzez pokazanie, że motywacje ekonomiczne w przypadku rodzin działają w sprzężeniu z „drugim dnem” pragnień dotyczących zapewnienia dobrego startu, wysokiej jakości opieki, czy inwestowaniu w więź bliskości. Te wyniki pokazują wyraźnie, że decyzje migracyjne warto wyjaśniać konstruktywistyczną rodzinnością, która może być zrozumiana tylko wówczas, gdy „staje się” poprzez praktyki codzienne i wspólne przebywanie partnerów (relacje intymne), jak i rodziców z dziećmi

(relacje międzypokoleniowe, macierzyństwo i ojcostwo). Powyższa interpretacja jest jednocześnie tłem dla szczegółowej problematyki artykułów nr 3-13, w których stawanie się rodzin migracyjnych pokazują przez pryzmat konkretnych obszarów praktyk, norm, wartości czy zachowań.

Ujęte w osiągnięciu habilitacyjnym artykuły o numerach 3-13 (wszystkie teksty za wyjątkiem ostatniego) ilustrują powyższe rozumienie migracji rodzin przez pryzmat praktyk i relacji jako wymiarów komplementarnych dla czynników systemowych. Uporządkowanie tekstów wynika wprost z logiki temporalnej: Artykuł nr 3 pokazuje dynamikę różnic w działaniach i strategiach migrantów pomiędzy poszczególnymi stadiami cyklu życia, porównując zakotwiczenie społeczne młodszych i starszych kohort w Wielkiej Brytanii. Tekst nie dotyczy wprost rodziny, oferuje jednak typologię, która oddaje sens mojego myślenia o konieczności uelastyczniania i zdynamizowania kategoryzacji migracji i migrantów w zmieniającej się rzeczywistości społecznej (por. Eade et al. 2007, Engbersen et al. 2010). Artykuły o numerach 4-13 już wprost wpisują się w porządek faz cyklu życia rodzin (FLC). Artykuł nr 4 prezentuje nowe formy mobilności młodych kobiet, które znajdują się w I lub II fazie FLC lub wchodzą właśnie w fazę III. Trzon prac – tj. artykuły o numerach 5-8 – dotyczy kluczowej fazy cyklu życia rodziny, czyli doświadczeń migracyjnych par z małymi dziećmi (FLC III) oraz nastolatkami (FLC IV). W tym bloku tekstów skupiam się na egzemplifikacjach, portretach, znaczeniach oraz typologizacji praktyk rodzinnych w obszarach równowagi praca-dom (Art. 5), nowych technologii (Art. 6), tworzenia domu i celebrowaniu świąt w domach polskich rodzin w Norwegii (Art. 7) oraz związkach binacjonalnych Polek (Art. 8). Następny blok pozostaje na poziomie FLC III i IV, jednak w nowej perspektywie wyników dotyczących migracyjnego rodzicielstwa: macierzyństwa (Art. 9, 10 i 11) oraz ojcostwa (Art. 12 i 13). Zamykający osiągnięcie Artykuł nr 14 ma charakter metodologiczny i również dotyczy temporalności, gdyż dyskutuję w nim pozycję badaczek migracyjnych na różnych etapach procesu badawczego.

Jak wspomniano wyżej, rozważania temporalne i związane ze stadiami cyklu życia migrantów eksploruję w Artykule nr 3 pt. „Bees & butterflies: Polish migrants' social anchoring, mobility and risks post-Brexit”. Odnosząc się do danych dotyczących konsekwencji referendum w sprawie Brexit (S4), artykuł porównuje orientacje mobilnościowe oraz zakotwiczenie społeczne (*social anchoring*, Grzymała-Kazłowska 2016) różnych kohort migrantów. Artykuł nawiązuje do popularnych typologii zachowań migracyjnych Polaków w pierwszych latach po akcesji (Eade et al. 2007), jednocześnie proponuję w nim dynamiczną i temporalną rewizję pozwalającą uchwycić szersze spektrum strategii w obliczu społeczeństwa ryzyka (Beck 1992). Metafory „pszczoł” (*honeybees*) i „trzmieli” (*bumblebees*) pokazują różnice między migrantami na wczesnych stadiach procesów zakotwiczenia (i faz cyklu życia), którzy odczuwają ekonomiczne i prawne presje związane z wynikiem referendum w sprawie Brexit'u z uwagi na krótki okres pobytu i karier zawodowych zagranicą, a tymi, którzy zdążyli się dobrze zintegrować z brytyjskim społeczeństwem. Robią to zwłaszcza zakładając rodziny i posyłając dzieci do lokalnych szkół, co eksploruję m.in. w Artykule nr 11 („Transnational Educational Strategies of Polish Migrant Mothers”). Z kolei typ migrantów- „motyli” (*butterflies*) ilustruje jak młodzi Polacy z łatwością wpisują się dziś w model tzw. Eurostars (Favell 2008) i łączy się z moim zainteresowaniem studiami nad młodymi i pokoleniowością (por. Art. 4), zwłaszcza w odniesieniu do transferowalności i konwersji kapitałów (ekonomicznego społecznego, edukacyjnego, rodzinnego; zob. też Art. 9 i 11). Wreszcie typ migrantów „w kokonie” (*in cocoon*) nawiązuje do znaczenia „momentów krytycznych” (Thomson et al. 2003) w jednostkowych biografiach i wskazuje, że pewna grupa mobilnych jednostek

nie odnajduje się w sytuacji politycznego zawieszenia i doświadcza napięć psychologicznych, niezależnie od poziomu zakotwiczenia czy etapu cyklu życia.

Artykuł numer 4 pt. „Mobilne pokolenie wyboru? Migracje międzynarodowe a płeć i role rodzinne wśród Milenialsek” podąża tropem młodych migrantek o wysokich kwalifikacjach i pokazuje jakie dylematy w realizacji ról córek, partnerek/zon i matek rodzi hiper-mobilność. W kohortach urodzeniowych osób, które nie pamiętają już poprzedniego systemu, dostrzegam beneficjentki zmiany społecznej należące do „globalnego pokolenia” (Beck 2008). Wyniki analiz pokazują, że na etapie wczesnej dorosłości migracja/mobilność zostają znormalizowane, a młode kobiety realizują angloamerykańskie, indywidualistyczne modele „biografii wyboru”, w które wpisane są migracje edukacyjne, związane z profesjonalizacją lub ze stylem życia. Z punktu widzenia osiągnięcia habilitacyjnego, artykuł jest pogłębieniem tezy o upłciowieniu trajektorii rodzinnych, nie na etapie stworzenia stabilnej relacji intymnej czy nawet małżeńskiej, a dopiero w momencie podjęcia decyzji reprodukcyjnych. Jak sygnalizuję również w tekście, „Migracja i płeć w cyklach życia rodzinnego” (Artykuł nr 1), moje analizy pokazują, że współcześnie obserwujemy przesunięcie/opóźnienie zatrzymania mobilności kobiet, które ma miejsce dopiero jednocześnie z macierzyństwem jako ostatnim z markerów przejścia do dorosłości (por. Mary 2014).

Podczas gdy powyższy tekst pokazuje wchodzenie w role rodzinne na tzw. etapach I i II cyklu życia rodzin (FLC), tj. w procesie opuszczeniu domu rodzinnego (wchodzeniu w dorosłość) oraz zawiązywaniu relacji w diadzie, kolejne cztery publikacje (Artykuły numer 5-8) koncentrują się na następnych dwóch etapach *doing family* doświadczanych przez rodziny z dziećmi. W tekstach omawiam cztery obszary praktyk rodzinnych na emigracji wśród par z małymi dziećmi (III faza FLC) oraz w rodzinach z dziećmi w wieku szkolnym i nastoletnim (FLC IV).

Tekst „Work-life balance in the Polish migrant families settled in Norway” (pozycjonuje migrację Polaków do Norwegii jako mobilność między diametralnie różnymi reżimami *welfare state* (por. Esping-Andersen 1990) i koncentruje się na praktykach związanych z równowagą praca-dom (*work-life balance*) promowanych przez system norweski. Badani migranci po przyjeździe do Norwegii często po raz pierwszy w swoim dorosłym życiu doświadczały wsparcia państwa dla rodzin (por. Płomień 2009), co zinterpretowałam jako efekt wpływu systemowych szans na stworzenie nowej jakości praktyk rodzinnych. Nowe praktyki WLB wyłoniły się zwłaszcza w zakresie czasu dedykowanego wspólnym przedsięwzięciom nakierowanym na wspólnotowość i więzi w grupie pierwotnej. Choć materiał empiryczny nie wskazywał bezpośrednio na kwestię równości płci, w tekście podkreślam trwały wpływ polskiego familizmu (por. Sikorska 2019). Tradycyjne rozumienie ról kobiecych i męskich sprawiało, że nawet w norweskim kontekście obowiązki w sferze domowej były nadal częściej cedowane na matki.

Artykuł nr 6 „Virtual Transnationalism. Polish Migrant Families and New Technologies” podejmuje wątek sprzężenia migracji rodzinnych z nowymi technologiami komunikacyjnymi i teleinformatycznymi (ICTs). Na podstawie danych z wywiadów z migrantami w trzech krajach (Niemcy, Wielka Brytania, Norwegia), zaproponowałam dwuwymiarową typologię kontaktów w przestrzeni transnarodowej, wskazując z jednej strony na kompetencje technologiczne migrantów i ich rodzin, z drugiej na czynnik emocjonalny i potrzebę podtrzymywania relacji. Dyskutuję zatem z tezą o uniwersalności ICTs jako „społecznego spoiwa” (*social glue*, Vertovec 2004), podkreślając, że praktyki rodzinne migrantów w dobie globalizacji różnicują się. Choć ICTs przynoszą korzyści

emocjonalne w postaci wirtualnych spotkań ponad granicami oraz facylitują międzypokoleniowe transfery wiedzy technologicznej, nie mogą zastąpić spotkań ani stworzyć więzi tam, gdzie wspólnota rodzinna nie funkcjonuje niezależnie od geograficznego rozproszenia. W tym znaczeniu artykuł jest wkładem do wiedzy o międzypokoleniowej ciągłości (podtrzymywanie relacji) i zmianie (rozluźnienie więzi), które koegzystują jako modele wirtualnej transnarodowości.

Antropologiczne spojrzenie na praktyki tworzenia domu przez pary proponuję w tekście nr 7 „Transnarodowość w przestrzeni domowej polskich rodzin migracyjnych w Norwegii”. Ważną obserwacją temporalną zaczerpniętą z literatury i potwierdzoną w toku analiz jest brak bezpośredniego związku między długością pobytu zagranicą a poziomem nostalgii za domem wśród migrantów. Jeśli spojrzymy na proces odtwarzania domu poza krajem przez pryzmat praktyk kulinarnych, konsumpcyjnych i świątecznych (por. Rabikowska 2009), dostrzeżemy wyraźniejszą rolę kobiet w procesach zakotwiczenia w przestrzeni symbolicznej i materialnej. To przede wszystkim matki angażują się w emocjonalną rekonstrukcję etniczności, reprodukując tradycyjne role społeczne oraz pokazując ciągłość tożsamości kobiecych (por. Titkow 2012) wśród polskich migrantek.

Ostatni artykuł w tej części cyklu to „Gendered family practices and cultural diffusion in binational couples of Polish migrant women”. W pracy doprecyzuję rozumienie upłciowienia praktyk rodzinnych dzięki zastosowaniu w interpretacjach klasycznej koncepcji dyfuzji kulturowej (Tarde et al. 1903), jak i rozszerzam element porównawczy moich dociekań analizując gospodarstwa domowe tzw. małżeństw mieszanych (dwunarodowych/wielokulturowych). Wychodząc poza wyjaśnienia ciągłości i zmiany tylko przez pryzmat kraju przyjmującego (por. Artykuł nr 5), odnoszę się tu do porządków płci (*gender orders*, Connell 1987) oraz dystynkcji klas społecznych wywołujących odmienne efekty socjalizacyjne. W zniuansowanej analizie proponuję deuniwersalizację sytuacji Polek na międzynarodowym rynku matrymonialnym. Część badanych wchodzących w związki dwuetniczne świadomie poszukiwała tradycyjnego partnera, a następnie realizowały praktyki opiekuńczo-domowe charakterystyczne dla patriarchalnego modelu (przeciążenie obowiązkami, wyłączna odpowiedzialność kobiety za dom i dzieci). Na przeciwnym końcu kontinuum odnajdujemy respondentki, które kontestowały nierówności płciowe w Polsce, a w swoich wieloetnicznych związkach realizowały model egalitarny.

Pozostając przy tematyce płci, blok pięciu artykułów o numerach 9-13 ilustruje moje dokonania w zakresie migracyjnego rodzicielstwa, oferując trzy teksty poświęcone macierzyństwu i dwa dotyczące ojcostwa. Podobnie jak w przypadku nieuzasadnionych generalizacji wobec rodzin rozdzielonych vs. poreunifikacyjnych, moje badania proponują bardziej zniuansowane a zarazem kompleksowe ujęcie migracyjnego macierzyństwa. Wyraźnie zaznaczam zdecydowane różnice między sytuacją bycia matką „na odległość” a matkami-migrantkami, które wychowują dzieci poza granicami kraju. Moje badania matek są *explicite* prowadzone w tradycji feministycznej (zob. np. O'Reilly 2010), która od Rich (1976) wskazuje znaczącą różnicę między społeczną instytucją macierzyństwa a indywidualną praktyką matkowania. Są zatem koncepcyjnie spójne z brytyjskimi studiami nad rodzinami, zwłaszcza z wrażliwymi na płeć badaniami praktyk w paradygmacie interseksyjności

i konstruktywizmu społecznego reprezentowanego np. przez Bren Neale, Carol Smart, Anne Phoenix, Janet Finch, Tinę Miller, Elizabeth McDermott, Lynn Jamieson czy Claire Holdsworth⁵.

Artykuły dotyczące matek-migrantek weryfikują, aplikują oraz rozwijają typologię wypracowaną przeze mnie w pracy doktorskiej. Pierwszy z nich, „Child-centred narratives of Polish mothers: cross-generational identity constructions abroad” kompleksowo odpowiada na pytanie o transmisję międzypokoleniową, za którą odpowiedzialne są matki-migrantki. Proponuję cztery typy wizji tożsamości narodowo-etnicznych (oraz ponadnarodowych) wobec dzieci wychowywanych w polskich rodzinach poza granicami kraju. Wskazuję, że dla części migrantek polskość pozostaje odniesieniem nadrzędnym i uniwersalnym (zob. też Art. 7 i 10), podczas gdy inne kobiety orientują się na partykularyzm związany z integracją tożsamościową z krajem przyjmującym. Trzecia, najsilniej reprezentowana grupa polskich matek promuje hybrydowy indywidualizm, podczas gdy marginalnie reprezentowane jest też macierzyństwo feministyczne, podkreślające wartości równości w różnicy oraz wielokulturowości.

W tekście „Private Empowerment and Public Isolation: Power in the Stories of Migrant 'Mother-Poles'” zastosowanie koncepcji władzy macierzyńskiej (*maternal power*) pozwoliło mi opisać bardziej szczegółowo sytuację migrujących matek-Polek, czyli kobiet, które identyfikują się z modelem macierzyńskiego poświęcenia i menedżerskiego matriarchatu (por. Titkow 2012). Wykazałam, że taki model życia domowego/w parze na emigracji, co prawda pozwala kobietom na sprawczość w sferze domowej (władza prywatna), jednak oddala je od egzystencji w strefie publicznej kraju przyjmującego i skazuje na intersekcyjne wykluczenie (płeć, etniczność). Artykuł odnosi się do czasu historycznego migracji, obejmując matki, które wyjeżdżały jeszcze w czasach socjalizmu, jak i te, które stały się mobilne po 2004 roku. Co więcej, pokazuje doświadczenie pokoleniowe rodzinności poza krajem wśród matek i dorosłych dzieci.

Drugi artykuł o macierzyństwie, pod tytułem „Transnational Educational Strategies of Polish Migrant Mothers parenting in Great Britain” ma charakter porównawczy i analizuje pole edukacyjne jako obszar transnarodowych strategii matek w procesach socjalizacji i transmisji międzypokoleniowej. Jak dowodzę w artykule, matkom towarzyszą różne motywacje: od typu „Matek-Polek”, które zorientowane są na tradycyjnie rozumianą polskość (edukacja religijna i historyczna) do typu „Matek Intensywnych”, które subskrybują modele neoliberalne, a edukację polonijną traktują pragmatycznie, jako dodatkowy, łatwy do nabycia zasób kulturowy, poddający się maksymalizacji efektów edukacyjnych w globalnym społeczeństwie. Największa grupa matek wypracowuje modele hybrydowe określane przeze mnie jako „nowe migracyjne macierzyństwo”. Praktyki w tej grupie celują zarówno w podtrzymywanie wśród dzieci łączności językowej i relacyjnej z Polską, jak i wykorzystywanie polskości do celów edukacyjno-integracyjnych w społeczeństwie przyjmującym.

Komplementarne wobec studiów nad macierzyństwem wyniki badań nad migrantami-ojcami pokazuję w tekstach „Polish Migrant Fathers Caught between Breadwinning and Emotional Provisions” oraz „Multiple masculinities of Polish migrant men”. Pierwszy artykuł pokazuje, że Polacy w Norwegii zasadniczo korzystają z modelu *welfare state* (por. Art. nr 5) w zakresie urlopów ojcowskich, ale do egalitarnych modeli rodzin (w tym zaangażowanego ojcostwa) i równości płci

⁵ Ten obszar badań rozwijam również od zakończenia cyklu habilitacyjnego, realizując jako kierownik projektu grant NCN Sonata-13 GEMTRA. Tranzycje do macierzyństwa w trzech pokoleniach Polek. Międzygeneracyjne badanie podłużne. Nr projektu 2017/26/D/HS6/00605.

podchodzą nadal z rezerwą. Myśl tę kontynuuję w wymienionym wyżej tekście z czasopisma NORMA, gdzie mężczyźni pokazani są nie tylko jako transnarodowi ojcowie, ale też w rolach partnerów, synów czy w relacjach przyjacielskich. Patrząc szerzej, moje analizy pokazują, że mężczyznom może być – na różnych etapach cyklu życia – łatwiej niż kobietom poradzić sobie z dylematami migracyjnymi. Tę szansę dają im zasadzanie trzonu męskich tożsamości w strefie publicznej i tradycyjnej roli *breadwinnera*. Choć nie są społecznie czy dyskursywnie penalizowani za migrację, mężczyźni na późniejszych etapach FLC, tak jak kobiety ponoszą koszty emocjonalne rozłąki z rodziną. Co za tym idzie, przynajmniej część z nich dąży do tworzenia więzi wysokiej jakości z partnerkami, dziećmi i rodzicami, zwłaszcza po reunifikacji.

Cykl habilitacyjny zamyka artykuł metodologiczny pt. „Questionable Insiders: Changing Positionalities of Interviewers throughout Stages of Migration Research”, w którym proponuję temporalne ujęcie procesu badawczego i stopniowego „wychodzenia” z roli członka społeczności oraz „wchodzenia” w rolę naukowca. Artykuł wpisuje się w jedną z głównych debat w studiach migracyjnych dotyczącą statusu *insidera* i kwestionuje nieograniczoność terenowej sprawczości badaczek przez pryzmat etniczności, płci i klasy społecznej (wykształcenia i statusu), które w różnych momentach warunkują sytuację badaczki w terenie. Jedną z innowacji tekstu jest pokazanie, że także sytuacja rodzinna (rola matki/żony) może wpływać na charakter uzyskiwanego materiału empirycznego.

Zanim przejdę do podsumowania chciałabym podkreślić, że socjologicznym analizom rodzin migracyjnych poświęcona jest zdecydowana większość spośród moich dotychczasowych, ponad czterdziestu publikacji. W związku ze zmianami formalnymi w nowej procedurze habilitacyjnej, w cyklu nie mogłam uwzględnić prac, które z jego tematyką blisko się wiążą, ale zostały opublikowane w formie rozdziałów w pracach zbiorowych lub jako artykuły w czasopismach spoza list. Pozwolę sobie wskazać tylko kilka z nich. Po pierwsze, jest to artykuł „Ethnic, gender and class identities of Polish migrant mothers: intersecting maternal narratives with transnationalism and integration”, który prezentuje typologie migracyjnego macierzyństwa na łamach czasopisma *Social Identities* (obecnie ocenianego na 70 punktów, ale znajdującego się poza listami ministerialnymi w roku opublikowania mojego tekstu). Po drugie, warty wypunktowania jest porównawczy tekst „Tightening early childcare choices - Gender and Social Class Inequalities among Polish mothers in Germany and the UK” o wyborach w zakresie opieki dla małych dzieci w sytuacji migracyjnej, który pokazuje praktyki w ujęciu nie tylko indywidualnym, ale też systemowym, porównując brytyjski i niemiecki system zabezpieczeń społecznych (opublikowany w czasopiśmie *Comparative Migration Studies*, które znajdowało się poza listą w 2018, teraz ma 20 punktów). Równie ważny dla tematyki mobilnościowej cyklu jest oferujący spojrzenie na praktyki trzech pokoleń migrantów i migrantek w trakcie tymczasowych powrotów/wizyt domowych w Polsce artykuł *Cultivation, Compensation and Indulgence: Transnational Short-term returns to Poland among three family generations*, opublikowany w czasopiśmie *Transnational Social Review*. Choć teksty te nie są uwzględnione w osiągnięciu ze względów formalnych, stanowią dopełnienie moich ustaleń naukowych w trzonie cyklu publikacyjnego.

Podobnie znaczące w moich badaniach dotyczących *doing transnational family* na wczesnych etapach życia są rozdziały o dzieciach jako członkach migracyjnych rodzin, to jest „Polish Children in Norway: Between National Discourses of Belonging and Everyday Experiences of Life Abroad” oraz „Transgressing the ‘luggage’ metaphor – Children and Pets as Migrants in the Context of Contemporary International Mobility from Poland to Norway”, które opublikowałam w prestiżowych

wydawnictwach Palgrave Macmillan oraz Routledge. Transnarodowe życie rodzin jest również głównym tematem współredagowanych przeze mnie dwóch monografii oraz współautorskich rozdziałów w nich zawartych.

Podsumowanie

Opisany powyżej cykl czternastu prac pokazuje zarówno spójność, jak i ewolucję mojego myślenia teoretycznego od koncentracji na praktykach rodzinnych do wypracowania teorii średniego zasięgu tj. cykli życia polskich rodzin migracyjnych. W sensie epistemologicznym, jest ona próbą przełamania paradygmatycznych napięć między ujęciami funkcjonalistycznymi i normatywnymi, a elastycznymi propozycjami konstruktywistów. Czerpie z obu tych ujęć poprzez obserwację dynamicznie rozumianych praktyk życia rodzinnego i mobilności oraz wpisanie ich w pewną ramę jednakowoż normatywnych cykli życia rodzin migracyjnych, które dotyczą badanych jednostek. Odpowiada w tym sensie na napięcia między ciągłością i zmianą w szczególnym kontekście Polski jako społeczeństwa post-transformacyjnego, w którym zarówno dyskurs migracyjny, jak i rodzinny oddają teoretyczne i badawcze rozedrganie między tradycją a modernizacją i postmodernizmem (por. Sikorska 2019, Słany 2002, 2013, Lewicki 2018). Dostrzeżemy to w rosnącym znaczeniu hybrydowych i dynamicznych praktyk oraz modeli rodzin realizowanych w niesedentarnych grupach krewniaczych. Prowadzenie badań nad praktykami mobilnościowo-rodzinnymi na poziomie mikro- i mezospołecznym, oraz przy uwzględnieniu wpływów systemowych, pozwala lepiej zrozumieć zmianę społeczną zachodzącą „na naszych oczach” (zob. też Neale 2018).

Artykuły ilustrują jasną ścieżkę badawczą, rosnące kompetencje metodologiczne oraz coraz szerszy zasięg i zakres prowadzonych analiz. Układają się w pewną sekwencję zapoczątkowaną wynikami ze stosunkowo małego badania upłciowionych tożsamości polskich matek-migrantek w Niemczech i Wielkiej Brytanii w pracy doktorskiej, poprzez szereg tekstów prezentujących wyniki z międzynarodowych projektów w perspektywie porównawczej, aż do zaproponowania temporalnej ramy koncepcyjnej cykli życia rodzin migracyjnych w charakterze teorii średniego zasięgu (Merton 1949). Opublikowany w *Studiach Socjologicznych* tekst „Migracja i płeć w cyklach życia rodzinnego” (Artykuł nr 1) prezentuje wyniki zaawansowanych analiz przeprowadzonych na danych z trzech dużych projektów badawczych, w tym badań podłużnych.

Należy podkreślić, że zaprezentowany szczegółowo jako osiągnięcie habilitacyjne cykl czternastu prac jest pewną reprezentacją i trzonem mojego dorobku naukowego, który obejmuje łącznie ponad 40 prac naukowych. Przeważająca większość wyników moich badań jest dostępna w języku angielskim. Wśród moich prac znajduje się 8 artykułów opublikowanych w czasopismach wysokopunktowanych, to jest: za 140 punktów (1 artykuł; *JEMS/Journal of Ethnic and Migration Studies*, IF 2.74), 100 punktów (2 artykuły, *Identities*, IF 1.4 oraz *Field Methods*, IF 1.92) oraz 70 punktów (5 artykułów: *NORMA*, *Studia Socjologiczne* x2, *Social Identities*, IF 0.75 oraz *International Journal of Feminist Politics*, IF 1.11). Poza artykułami w czasopismach opublikowałam także osiem rozdziałów w monografiach naukowych, współredagowałam dwie anglojęzyczne monografie oraz trzy numery specjalne czasopism punktowanych.

Publikacje zawarte w osiągnięciu habilitacyjnym, jak i szerszy dorobek, pokazują mój systematycznie budowany wkład do wiedzy w zakresie socjologii rodzin oraz studiów migracyjnych. Dwa komplementarne cele moich prac to: (1) weryfikacja aplikowalności współczesnych i innowacyjnych koncepcji teoretycznych z socjologii migracji i rodzin na gruncie polskim, połączona z ich

popularyzowaniem, oraz (2) zaproponowanie rozumienia mobilności i rodzinności Polek i Polaków przez pryzmat praktyk i w ujęciu temporalnym, tak naukowcom w Polsce, jak i na arenie międzynarodowej. Tę dynamikę dostrzec można w wybieranych przeze mnie czasopismach, które nie tylko obejmują kluczowe wydawnictwa polskie, ale też pokazują aspirację do dialogu z wiodącymi wydawnictwami w zakresie studiów nad rodziną/płcią i migracjami na świecie.

Omówiony cykl oferuje ujęcia przekrojowe (w formie ramy FLC), liczne typologie (m.in. migracyjnego macierzyństwa, ojcostwa, transnarodowości wirtualnej), a także pogłębione analizy znaczenia praktyk rodzinnych dla szerszych przemian rodzinności i intymności. Moje badania jasno pokazują, że migracja rodzin tworzy rzeczywistość praktyk społecznych wymykających się modelom *stricte* ekonomicznym. Złożona i zmienna w czasie rzeczywistość polskich kobiet i mężczyzn, jak i ich rodzin migracyjnych, w szerszej przestrzeni europejskiej wymaga – w świetle moich analiz – stosowania aparatu pojęciowego i narzędzi zakotwiczonych przede wszystkim w studiach nad rodziną/ socjologii życia rodzinnego i intymności. Postuluję dodatkowo ujęcie temporalne twierdząc, że badania migracyjne powinny w większym stopniu odnosić się nie tylko do czasu historycznego i pokoleniowości, ale też cyklu życia rodziny oraz działającej w niej jednostki. Wskazuję wreszcie, że badania migracyjne – szczególnie w kontekście rodzin – winny być wrażliwe na kategorię płci (*gender*). Wraz z innymi osiami w analizie intersekcyjnej, upłciowione role rodzinne i wynikające z nich praktyki różnicują doświadczenia i relacje Polek i Polaków, których biografie obejmują doświadczenie mobilności międzynarodowej.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

W dotychczasowej karierze naukowej byłam związana z Uniwersytetem w Bangor w Wielkiej Brytanii (2010-2014), Uniwersytetem Jagiellońskim w Krakowie (2013-2016 oraz 2017-2020) oraz Uniwersytetem Humanistycznospołecznym SWPS w Warszawie (od 2016), realizując projekty badawcze oraz publikując na rzecz tych trzech kolejnych uczelni. Liczne zagraniczne pobyty badawcze sprawiły też, że duża część moich działań była realizowana poza tymi trzema ośrodkami. Spośród moich dotychczasowych projektów cztery miały charakter międzynarodowy i były realizowane w konsorcjach, co oznacza bliską współpracę z uczelniami zagranicznymi i ośrodkami badawczymi takimi jak PPMI w Wilnie (polsko-litewski projekt NCN DAINA-1), Uniwersytety w Bolonii oraz w Gandawie (TRACKS, z ramienia UJ) czy OsloMet i Uniwersytet w Kristiansand w Norwegii (Transfam, podczas zatrudnienia na UJ).

Stale współpracuję z University of Leeds w Wielkiej Brytanii, gdzie przebywałam jako Visiting Researcher w 2019 roku i wygłosiłam wykład na zaproszenie Centre for Research on Families, Life Course and Generations (FLaG). W latach 2017-2019 istotna część mojej działalności naukowej była związana z Uniwersytetem w Karlstadzie, gdzie przebywałam jako Visiting Researcher w 2017 roku, a następnie blisko współpracowałam z badaczami afiliowanymi w Szwecji przygotowując dwutomowy numer specjalny czasopisma *NORMA*. Z tej współpracy narodziło się kolejne zaangażowanie w formie zaproszenia do członkostwa w tzw. Reference Group projektu „Transnational Bachelors” (2020-2022), grantu finansowanego ze środków Szwedzkiej Rady Badawczej. Spędziłam również kilka miesięcy na OsloMet w Norwegii (łącznie trzy pobyty), gdzie realizowałam zadania badawcze i naukowe w ramach projektu Transfam w latach 2013-2016.

Co warto podkreślić, nadal współpracuję badawczo z Zakładem Badań Problemów Ludnościowych Instytutu Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego realizując projekt Erasmus+ TRACKS dotyczący zwalczania nierówności w dostępie do opieki przedszkolnej, który jest realizowany we współpracy z Uniwersytetem w Gandawie i Uniwersytetem w Bolonii, jak również z organizacjami partnerskimi trzeciego sektora w trzech krajach (w Polsce: Instytut Komeńskiego). Działania te wyczerpują warunek wykazywania się aktywnością naukową w dwóch lub więcej jednostkach.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

Od września 2019 roku pełnię funkcję Kierownika ośrodka badawczego Młodzi w Centrum (MwC) Lab USWPS, który metodologicznie promuje na gruncie polskim jakościowe badania podłużne poświęcone młodzi i młodemu dorosłym. Wcześniej – w latach 2018-2019 – pełniłam w Centrum funkcję Zastępcy Kierownika. Obecnie w MwC realizowane są cztery projekty badawcze finansowane przez Narodowe Centrum Nauki, a także szereg badań na mniejszą skalę. Wraz z zespołem MwC, w latach 2016-2020 złożyłam 12 aplikacji grantowych o środki ze źródeł zewnętrznych na poziomie krajowym (NCN) oraz międzynarodowym (H2020, HERA). W Centrum promuję interdyscyplinarną współpracę badaczy z dwóch kampusów USWPS, w tym wspierając duże grono doktorantek, które w MwC realizują praktyki naukowo-badawcze. Wraz z Zespołem MwC zorganizowałam, między innymi, dwie edycje międzynarodowego sympozjum *Researching Young Lives* (w 2017 i 2019 roku). W ramach MwC współpracowałam z Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Forum Obywatelskiego Rozwoju. Obecnie w Młodych w Centrum Lab kieruję grantem NCN Sonata („GEMTRA. Tranzycje do macierzyństwa w trzech pokoleniach Polek. Międzygeneracyjne badanie podłużne”) oraz dwoma mniejszymi projektami, jednym z funduszy statutowych („Matka 360 stopni. Droga do macierzyństwa we współczesnej Polsce z perspektywy ekspertek i ekspertów”), a drugim pozyskanym w konkursie na projekty interdyscyplinarne („BULTRA Szkolna przemoc rówieśnicza a wchodzenie w dorosłość: rekonstrukcja i ewaluacja znaczenia doświadczeń bullyingu w procesach tranzycji”).

W latach 2012-2019 wzięłam czynny udział w dwudziestu sześciu konferencjach naukowych, z których zaledwie sześć miało charakter wydarzeń ogólnopolskich czy lokalnych, a pozostałe to wydarzenia międzynarodowe. Wystąpienia konferencyjne wygłaszałam na kluczowych konferencjach socjologicznych takich jak międzynarodowe konferencje European Sociological Association (ESA), Ogólnopolskie Zjazdy organizowane przez Polskie Towarzystwo Socjologiczne czy – podczas studiów w Wielkiej Brytanii – konferencje British Sociological Association (BSA). Wyniki swoich badań przedstawiałam na kluczowych wydarzeniach w studiach migracyjnych, co pokazują referaty wygłoszone podczas konferencji organizowanych przez sieć IMISCOE (*International Migration, Integration and Social Cohesion*), konferencjach sieci ESA Research Network 35 (*Sociology of Migration*) oraz udział w serii konferencji dotyczących migracji Polaków organizowanych przez prof. Anne White w Wielkiej Brytanii. Brałam udział w panelach i konferencjach jako zaproszony ekspert oraz wygłaszałam wykłady gościnne, między innymi na uniwersytetach w Leeds, Mainz, na OsloMet oraz na University College London. Byłam członkinią komitetów organizacyjnych dwóch konferencji międzynarodowych, współorganizatorką warsztatów metodologicznych na konferencji IMISCOE oraz współorganizatorką dwóch podwójnych sesji tematycznych na konferencjach Komitetu Badań nad Migracjami Polskiej Akademii Nauk.

Od października 2016 roku jestem adiunktem na Uniwersytecie SWPS, a moje stanowiska do chwili obecnej miały charakter badawczy (bez pensum dydaktycznego). Mimo to angażuję się we współpracę

ze studentkami i doktorantkami. Obecnie jestem promotorem/opiekunem pomocniczym trzech prac doktorskich. Współpraca z doktorant(k)ami jest dla mnie szczególnie ważna: aż 10 moich artykułów naukowych w czasopismach punktowanych powstało we współpracy z uczestniczkami studiów III stopnia. W działalności dydaktycznej na tym poziomie kształcenia prowadziłam dla Interdyscyplinarnych Studiów Doktoranckich/ Szkoły Doktorskiej USWPS głównie zajęcia anglojęzyczne, tj. *Mixed-Methods Research, Data Visualizations & Infographics, Researcher Development Framework, Mentoring in Research, International Migration*, a w języku polskim seminaria oraz kurs *Wywiady jakościowe – od przewodników do analiz*. Poza warsztatami i konsultacjami dla doktorantów Uniwersytetu SWPS, byłam także wykładowczynią podczas międzynarodowej szkoły letniej *Migration and Transformations: PhD Research Methods Summer School* organizowanej przez University of Sheffield, Uniwersytet Warszawski oraz POLIN (2018).

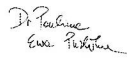
W 2019 roku wypromowałam sześć prac magisterskich, spośród których jedna - Zuzanny Szaniewskiej – zdobyła główną nagrodę w konkursie Polskiego Towarzystwa Genderowego na najlepszą pracę poświęconą tematyce płci. Obecnie pod moją opieką jest czworo magistrantów. Na Uniwersytecie SWPS miałam okazję prowadzić zajęcia na poziomie kształcenia magisterskiego (Socjologia ze specjalnością zarządzanie zasobami ludzkimi), a także na studiach trzeciego stopnia. Poza seminarium dyplomowym, na studiach magisterskich prowadziłam zajęcia z *Polskiego i Międzynarodowego Rynku Pracy* (wykład), fakultet o *Portretach Współczesnej Młodzieży* (wykład), *Społeczeństwo Wielokulturowe* (wykład), *Komunikacja i zarządzanie w środowisku wielokulturowym* (konwersatorium), *Kariery i rozwój zawodowy pracowników* (seminarium).

Swoje kompetencje dydaktyczne aktywnie rozwijam biorąc udział w wymianach kadry naukowo-dydaktycznej z programu Erasmus+: w 2018 roku przebywałam w Sapir College w Izraelu, a w 2020 zostałam zaproszona na pobyt gościnny na Arizona State University w Stanach Zjednoczonych. Biorę udział w programie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego „Mistrzowie dydaktyki”, którego pierwszy, tygodniowy moduł odbył się na Uniwersytecie w Groningen w Holandii w październiku 2019. W listopadzie 2019 zrealizowałam również międzynarodowy staż dydaktyczny na University College London w Wielkiej Brytanii.

Aktywnie realizuję obowiązki administracyjne i funkcyjne w uczelni. W latach 2018-2019 byłam członkinią Wydziałowej Komisji ds. Finansowania na Wydziale Nauk Humanistycznych i Społecznych Uniwersytetu SWPS, a w 2019 zostałam powołana w skład Komisji ds. Budżetu Naukowego Instytutu Nauk Społecznych USWPS, w której pracuję do chwili obecnej. Współtworzyłam program anglojęzycznych studiów socjologicznych (2017-2019), a w lutym 2020 zostałam członkinią Zespołu Programowego ds. Nowych Studiów Społecznych na Uniwersytecie SWPS. Prowadziłam warsztaty z socjologii wizualnej dla kandydatów na studia podczas dni otwartych (2019), a także dla licealistów-uczestników projektu „Aktywizacja społeczna i obywatelska młodych ludzi w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych” (2019) realizowanego przez SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny w partnerstwie z Centrum Edukacji Obywatelskiej.

Na arenie krajowej byłam członkinią Zespołu Ekspertów Narodowego Centrum Nauki (2019). Od 2018 roku jestem członkinią Europejskiego Towarzystwa Socjologicznego (ESA), gdzie działam szczególnie w Sekcji Socjologii Rodzin i Życia Intymnego (RN13). Należę do Polskiego Towarzystwa Socjologicznego (od 2018), działając w Sekcji Socjologii Życia Rodzinnego i Intymności oraz w Sekcji Socjologii Płci.

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

 Dokument
podpisany przez
Paulina Ewa
Pustułka
Data: 2020.04.28
18:22:33 CEST

.....
(podpis wnioskodawcy)

Bibliografia

- Adam, B. (1990). *Time and Social Theory*. Philadelphia: Temple University Press.
- Bauman, Z. (2000). *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity.
- Bauman, Z. (2013). *Liquid love: On the frailty of human bonds*. John Wiley & Sons.
- Beck, U. (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage
- Beck, U. (2008). Global generations in world risk society. *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, 82/83, 203-216.
- Beck, U., Beck-Gernsheim, E., (2013). *Miłość na odległość: Modele życia w epoce globalnej*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Bengtson, V, Allen, K. (2009). The life course perspective applied to families over time, w: *Sourcebook of family theories and methods*, Boston: Springer, 469-504.
- Bryceson, D., Vuorela, U. (2002). *The transnational family. New European frontiers and global networks*. Nowy Jork: Berg.
- Connell R. W. (1987). *Gender and Power*. Cambridge: Polity Press.
- Creswell, J. W. (2000). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Eade, J., Drinkwater, S., Garapich, M. (2007). *Class and ethnicity – Polish migrants in London*. CRONEM, Surrey: University of Surrey
- Elder G. H. Jr., Johnson M.K., Crosnoe R. (2003). The emergence of Development of Life Course Theory. W: Mortimer, J.T., Shanahan, M.J. (red.), *Handbook of the Life Course*, New York: Kluwer/Plenum, 3-19.
- Engbersen, G., Snel, E., & De Boom, J. (2010). A van full of Poles': Liquid migration from Central and Eastern Europe. *A continent moving West*, Amsterdam: AUP, 115-140.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The three worlds of welfare capitalism*. Princeton University Press.
- Favell A. (2008). *Eurostars and Eurocities – Free movement and mobility in an integrating Europe*, Oxford: Blackwell
- Finch, J. (1987). Family obligations and the life course, w: *Rethinking the life cycle*, Londyn: Palgrave Macmillan, London, 155-169.
- Giddens, A. (1992). *The transformation of intimacy: Sexuality, love and eroticism in modern societies*. John Wiley & Sons.
- Goldberg, A. E. (2010). *Lesbian and gay parents and their children: Research on the family life cycle*. American Psychological Association.
- Grzymała-Kazłowska, A. (2016). Social Anchoring: Immigrant Identity, Security and Integration Reconnected? *Sociology*, 50 (6): 1123–1139.
- Jamieson L. (1998). *Intimacy: Personal Relationships in Modern Societies*, Cambridge: Polity Press.

- Leiwcki, M. (2018). *Przyszłość nie może się zacząć Polski dyskurs transformacyjny w perspektywie teorii modernizacji i teorii czasu*, Warszawa: Scholar.
- Mary, A. (2014). Re-evaluating the concept of adulthood and the framework of transition', *Journal of Youth Studies*, 17: 415-29.
- McCarthy J., Edwards R. (2011). *Key Concepts in Family Studies*, London: Sage.
- McGoldrick, M., Carter E., Garcia-Preto N. (2014). *The expanded family life-cycle: Individual, family, and social perspectives*, Nowy Jork: Allyn & Bacon.
- Merton R. (1949) On sociological theories of the middle range. *Social theory and social structure*. New York: The Free Press, 39-71.
- Morgan D. H. (1996). *Family Connections: An Introduction to Family Studies*, Cambridge: Polity Press.
- Morgan D.H. (2011). *Rethinking Family Practices*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Neale, B. (2019). *What is Qualitative Longitudinal Research?* London: Bloomsbury.
- O'Reilly A (2010). Introduction. In: *Twenty-first-Century Motherhood: Experience, Identity, Policy, Agency*, New York: Columbia University Press, 11-30.
- Płomień A. (2009). Welfare state, gender, and reconciliation of work and family in Poland: policy developments and practice in a new EU member. *Social policy & administration*, vol. 43(2):136-151.
- Rabikowska M. (2010) The Ritualisation of Food, Home and National Identity among Polish Migrants in London, *Social Identities*, 16(3): 377-398.
- Saldaña, J. (2015). *The coding manual for qualitative researchers*. London: Sage.
- Sikorska M. (2019). *Praktyki rodzinne i rodzicielskie we współczesnej Polsce - rekonstrukcja codzienności*. Warszawa: Scholar.
- Slan, K. (2002). *Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego w ponowoczesnym świecie*. Kraków: Nomos.
- Slany K. (2013). W mozaice zagadnień życia małżeńsko-rodzinnego: wprowadzenie. *Zagadnienia małżeństwa i rodzin w perspektywie feministyczno-genderowej*. Kraków: Wydawnictwo UJ, 7-30.
- Ślusarczyk, M. (2019). *Transnarodowe życie rodzin. Na przykładzie polskich migrantów w Norwegii*. Kraków: Wydawnictwo UJ.
- Smart C. (2007). *Personal life: new directions in sociological thinking*. Cambridge: Polity.
- Tarde G., Parsons E., Giddings F. (1903). *The Laws of imitation*, 1st ed., New York: H. Holt and Company.
- Tashakkori, A., Teddlie, C. (2009). *Sage Handbook of mixed methods in the behavioral and social sciences*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Thomson, R., Bell, R., Holland, J., Henderson, S., McGrellis, S., & Sharpe, S. (2002). Critical moments: Choice, chance and opportunity in young people's narratives of transition. *Sociology*, 36(2), 335-354.

Thomson, E., Winkler-Dworak, M., Kennedy, S. (2013). The standard family life course: An assessment of variability in life course pathways. W: *Negotiating the life course*. Dordrecht: Springer, 35-52

Titkow A (2012). Figura Matki Polki. Próba demitologizacji, w: R Hryciuk, E Korolczuk (red.), *Pożegnanie z Matką Polką? Dyskursy, praktyki i reprezentacje macierzyństwa we współczesnej Polsce*, Warszawa: Wydawnictwo UW, 27-48.

Trask, B. (2018). Integrating life course, globalization, and the study of racial and ethnic families. *Journal of Family Theory & Review*, 10(2): 451-466.

Urry, J. (2007). *Mobilities*. Cambridge: Polity.

Vertovec, S. (2004). *Transnationalism*. Routledge.

White, A., Grabowska, I., Kaczmarczyk, P., & Slany, K. (2018). *The impact of migration on Poland: EU mobility and social change*. London: UCL Press.

Zinn, M. B., Eitzen, D. S., Wells, B. (1990). *Diversity in families*. New York: Harper & Row.